

DVAKRAT USTANOVLJENI AO

DUŠAN VODEB

Prišla je zima 1936 in smučanje pri Senjorjevem domu na Pohorju, kjer smo se na vadbi zbirali številni mladi smučarji — tekmovalci, bodoči člani alpinističnega odseka. Vsi večerni pogovori so bili namenjeni hribom, plezanju in alpinizmu, fantje pa so poslušali z vidnim navdušenjem.

Ko smo bili po sneženi zimi na Pohorju spet vsi skupaj v Mariboru, smo se v aprilu 1937 v pisarni SPD sešli na prvem sestanku. Rekli smo, da je to pripravljalni sestanek, v resnici pa je bil že kar ustanovni; le konstituiranje odbora smo prestavili na čas po poletju. Na tem prvem sestanku smo prišli tudi do spoznanja, da v tem poletju leta 1937 še ne bomo mogli izvesti samostojnega tabora, ampak naj se bodoči člani Alpinističnega odseka udeležijo gozdovniškega tabora, ki bo spet v Martuljku in kjer bodo dobili začetno gorniško osnovo, brez vrvi. Na tem gozdovniškem taboru je bila takoj opazna izredna izbira bodočih članov AO, vidna v zvrhani meri mladostnega zagona, ko si zaželi novih doživetij, smelejših in neznanih, tiste skrivnostne, vedno žive ljubezni do gora.

ČLANI IN PRIPRAVNIKI

Kmalu po vrnitvi z gozdovniškega tabora smo 30. avgusta 1937 pripravili ustanovni zbor Alpinističnega odseka. Bilo je prav slovesno v lovski sobi mariborskega hotela Orel ob prisotnosti članov matičnega odbora in vseh članov Alpinističnega odseka. Naj napišem imena vseh članov AO, ki so bili ob ustanovitvi v odseku: **Miran Cizelj, Dušan Vodeb, Dušan Furlan, Mirko Lorgar, Maks Dolinšek, Božo Gajšek, Zvonko Berlič, Marjan Kožuh, Albert Detiček in Henrik Lautner.** Po prvem samostojnem taboru pa so prišli v odsek še **Mirko Černič, Srečko Škofič, Franci Prajs, Rajko Sikošek, Zlatko Marin, Silvo Dornik, Palouc, Marjan Žagar, Tine Lah, Viljem Lopič, Vasko Škapin in Guljo Jovović.** Dvaindvajset članov AO torej, ki smo se vsi poznali s hribov, s smučanja ali športnih igrišč. Bili smo si prijatelji, ljubitelji gora in alpinizma. Sreča za vsak odsek, v katerega so vključeni tako navdušeni tovariši! Odsek pa je bil tisti, ki je vsestransko pomagal v njih alpinističnem razvoju.

Na tem ustanovnem zboru je bilo izvoljeno vodstvo odseka, ki je potem veljalo v glavnem vsa štiri leta, dokler je AO obstajal. Načelnik odseka je bil Mirko Lorgar, tehnični vodja Miran Cizelj, tajnik Dušan Vodeb, gospodar odseka je bil Dušan Furlan, propagandist Marjan Kožuh, za blagajno pa je prvi dve leti skrbel Henrik Lautner, ki se nam je na nasprotni strani izgubil v vojnem metežu v Srbiji.

120 Načrtovana zamisel v vodstvu odseka je bila, da bi AO

postal tista organizacija, ki bi mladini vsestransko pomagala v njenem alpinističnem razvoju. Temu je bil podrejen Pravilnik, ki je bil sestavljen na podlagi lastnih razmišljanj in ob pomoči pravilnikov sorodnih organizacij, med njimi tudi tistega, ki se ga je posluževala Münchenska alpinistična organizacija Rote Teufel. Hoteli smo postati elitna alpinistična organizacija tako v kakovosti opravljenih plezalnih vzponov kot tudi v notranji organiziranosti odseka. Vzpostavili smo pripravniško dobo in že s pravilnikom določili, kdo je lahko član AO in kdo pripravnik. Za vadbo pripravnikov smo izkoriščali skale ob Lobnici na Pohorju, kjer smo dva stebra poimenovali Egonov in Savotov steber. Alpinistično delovanje odseka pa naj obstaja v vse večjem zanimanju mladine kot izraz potreb, želja in sposobnosti posameznika.

AO v Mariboru je imel v svojem delu redne 14-dnevne sestanke, na katerih je bilo največ razprav prav o alpinizmu kot pojavu, premalo znanem v mestu ob Dravi. Temu so služila interna predavanja kot tudi javna predavanja v Ljudski univerzi v tedanjem kinu Apolo na Slomškovem trgu. Na prvih dveh javnih predavanjih, ki jih je priredil AO, je predaval **Uroš Župančič** z Jesenic, ki je tudi v poznejših letih pomagal odseku z nasveti, s predavanji in svojimi bogatimi izkušnjami. Zaradi tega je bil Uroš Župančič odseku vedno vzor in zgled.

Odsek je imel svojo knjižnico, ki mu jo je prepustilo v skrb matično društvo in so te planinske knjige v mnogočem služile odseku pri internih predavanjih. AO je imel svoj znak, katerega osnutek je po internem razpisu izdelal Marjan Kožuh. Znak je imel po Pravilniku svoje določilo, da ga lahko nosi le delaven član, ki ima predpisano število in kakovost vzponov.

Glavna tema pogovorov na rednih sestankih je bila o pripravi na lastno taborjenje. Odsek ni imel plezalne opreme in tudi ne vsega drugega, kar je potrebno za tabor. Določili smo, da si mora plezalno opremo preskrbeti vsak sam, za ostalo pa bo poskrbel odsek z nabiralnimi akcijami po podjetjih in trgovinah. Šotore smo si iz nabavljenega blaga sešivali kar sami in jih potem mazali in likali po gozdovniškem vzoru. Največji problem na vseh taborih smo imeli s kuhinjo: ne toliko z nabavo vsega potrebnega kot s samim kuhanjem. AO po pravilniku v svojem sestavu ni imel žensk, po nekem nepisanem pravilu, ki je vsaj tedaj še veljalo, pa so primerna za kuhanje le dekleta, ker le ona to znajo. Res pa je tudi, da je bilo nekomu težko naprtiti kuhanje za vse tabore, medtem ko drugi gredo v stene na plezanje.

TRIE PLEZALNI TABORI

Mariborski AO je v letih 1938 do 1940 priredil tri svoje plezalne tabore, vse tri v Martuljku. Na teh taborih so

udeleženci živeli takšno življenje, na kakršnega so se člani načrtno pripravljali vse leto na sestankih in na skalah ob Lobnici. Organizacija in vodstvo tabora sta bila prepuščena meni. Tabori s štirimi šotori so stali vedno na istem mestu, na travi ob desni strani potoka Martuljka, ko ta priteče iz soteske in kjer je kmalu potem pričetek strme poti na Peč, kjer stoji spomenik našemu Miranu Cizlju, alpinistu — partizanu.

Člani in pripravniki so se taborov udeleževali polnoštevno. V pomoč nismo imeli izvežbanih plezalcev in inštruktorjev, če izvzamemo **Jožo Lipovca**, ki je imel svojo brunarico nad našim taborom ob Jasenih, in občasno Uroša Županciča. Zato smo se za plezalne smeri odločali kar sami, pač po sposobnostih, željah in odločnosti vsakega posameznika. Pri teh odločitvah smo najbolj spoznavali Martuljske gore, ker so nam bile najbližje: od Rigljice, Frdamanih polic in Špika, pa v grebenskem prečenju od Male in Velike Ponce ter preko Rokavov do Škratlatic in do Široke peči, bili smo preko stene na Kukovi špici in po grebenu preko Škrnatarice na Dovškem križu, preplezan je bil Gamsovec v Krnici, pa Jalovec, Travnik in Mojštrovka.

V Špiku je bila takrat preplezana centralna smer in Dobonova. V Triglavski severni steni omenjam Bavarsko-Gorenjsko smer, Skalaško in Prusik — Szalayovo, Bavarsko in Dolgo nemško smer. Člani odseka so iz tabora v prvi ponovitvi preplezali Župancičev steber v Široki peči, pa Travnikov raz in Hudičev steber v Prisojniku. V prvenstveni smeri so bili preplezani kamini v Rigljici, Mariborska smer v Špiku in v zadnjem poletju pred vojno, preden smo taborjenje zaključili, izpostavljene »Uroševe police« v prečenju Velike Mojštrovke in Travnika.

V zimskih razmerah so bili člani AO kot prvi na Frdamanih policah iz Krnice, prvi na Vel. Goličici v Prisojniku in v prvi ponovitvi skozi Uroševo grapo na Mojštrovki. Člani AO so plezali tudi v Kamniško-Savinjskih Alpah in tam preplezali težavne smeri v Križu, Rinkah, Turški gori in Ojstrici.

Če bi iskal uspehe v stenah in v teh plezalnih storitvah, je bila bera prav gotovo uspešna in zadovoljiva. A ne morem si kaj, da ne bi delo odseka razširil, in sicer ne glede na to, da je bilo vse podrejeno in prirejeno za dosedega glavnega smotra, to je plezalnega vzpona kot celote. V delu vsake alpinistične organizacije bo vedno obstajalo kot glavni smoter uspešno delo v skalah, poleti in pozimi, skupno in posamezno. Alpinistično dejanje je namreč seštevek različnih dejavnikov, telesnih in umskih, zahteva mnogo priprav in organiziranega dela, zahteva predvsem ljubezen do gorá in voljo za dosedega cilja. Vse to v veliki meri! In prav v tem vidim največji uspeh mariborskega AO, tisto bistveno, da je znal kar dvaindvajsetim zbuditi misel, idejo, čut za lepoto hribov, pa tudi občutek neizprososti, uživanja in zatajevanja, pritegniti vsakega od nas, da smo se čutili povezane v skupnih hotenjih do gorá, odseka in alpinizma sploh.

GLOBOKE RANE KRUTE VOJNE

Kakšna bi bila nadaljna rast odseka, je težko reči. Bili smo sredi navdušenja, polni načrtov in idej, izoblikovale so se že stalne naveze dveh in treh, pričeli smo zimsko delovati, pripravljali smo se na samostojna javna predavanja, na pritegnitev novih pripravnikov v odsek.

Tedaj pa je udarilo in na mah razbilo vse, kar smo ustvarili s toliko ljubezni; še več, uničilo za zmeraj človeka, tovariša in prijatelja. Strahotna nacistična in fašistična sta izbrisala s sveta osebnost, mir in lepoto, priključila teror in nasilje. Velika osvobodilna vojna je neusmiljeno kosila tudi v vrstah alpinističnega odseka. Ko bi se morali v tistem najlepšem mesecu maju 1945 spet zbrati, ni bilo Mirana, ni bilo Berliča, brez sledu sta izginila Gajšek in Detiček, padel je Jovović in invalid je ostal Dušan Furlan.

Pravzaprav sem nameraval ta svoj osebni in spominski sestavek končati s letom 1941, ko so Nemci v fašistični vojni uničili prav vse, kar je AO imel: vso opremo, knjižnico, arhiv, pa tudi načrte, ki so miselno obstajali.

Če vendar zapisujem še za nekaj let naprej, potem zato, ker se je v tistih štirih letih vojne nabralo v meni toliko hrepenenja in želja po svobodi, po gorah in ponovni ustanovitvi AO, da je v maju 1945 to nakopičeno hrepenenje kar bruhalo iz mene. Svobodo smo si izborili, domovina pa je bila razrušena in morda prav mesto Maribor najbolj. To je spet zaustavljalo mnogotero osebno željo po gorah.

Zapisal bom po spominu in po obstoječih arhivskih zapisih, kako je bilo z alpinističnim odsekom v tistih prvih letih po osvoboditvi. To naj bo podlaga tistemu, ki bo obširneje zapisoval zgodovino mariborskega alpinizma po letu 1945.

To leto 1945 je bilo v celoti v obnovi mesta in v ustanavljanju organov družbenega življenja. Mladina je v vsem prednjačila in prav v mladinsko organizacijo me je vodila prva pot. Želel sem poiskati tiste mladince, ki bi bili sposobni in željni stopiti na bodočo alpinistično pot, da bi skupaj z njimi spet ustanovili AO. Mladine je bilo res dovolj, a ta je bila neizkušena, stene v gorah so bile zanjo neznane, njen razvoj do alpinizma je bil še daleč in je terjäl vse drugačne prijeme, kot sem jih bil vajen iz predvojne AO.

Minilo je še leto, spomladi 1946 pa je prišlo do obnove alpinističnega odseka. Uspelo mi je dobiti zaenkrat v tedensko uporabo nekdanjo učno dvorano Glasbene matice v najvišjem nadstropju delno porušene stavbe Uniona in tu smo se potem redno sestajali na pogovorih.

Medtem ko smo stari odsek ustanavljali iz navdušenja do gorá in plezanja, ki je v vseh nas obstajalo in ki je prav zato iskalo organizirano enoto, je bilo treba sedaj tej mladini zanimanje, veselje in navdušenje šele vcepiti. Neizkušeno mladino je bilo treba pritegniti, jo s predavanji, slikami in izleti navdušiti za naravo in gore in jo potem popeljati v prave skale, kjer si bo potem sama našla svojo pot.

DRUGO ROJSTVO AO MARIBOR

Dne 5. septembra 1946 je imel odsek občni zbor, da izvoli načelnika, ker so mene, ki sem doslej vodil te začetne korake odseka, službeno prestavili v Zagreb. Ta predstavitev me je neljubo zadela še posebno zaradi odseka in sem izkoristil vsako priložnost, da sem prišel domov v Maribor in na sestanke AO, kjer sem potem imel predavanja. Mladi odsek, ki je že kazal znake napredka, mi je tako prirasel k srcu, kot da je moj odsek.

Redni sestanki odseka so bili že v zimskem času namenjeni predvsem pripravam na predvideno taborjenje v poletju 1947, največ pa iskanju pomoči in podpore za nabavo plezalne in druge opreme ter hrane v konzervah. Vedeti moramo, da je v tistih časih, dobro leto po koncu vojne, primanjkovalo prav vsega; oskrba je bila na karte in bone, trgovine pa so bile prazne. Fizkultura zveza Slovenije je takrat dala odseku za te nabave 50.000 dinarjev. Poleg potrebnih priprav za taborjenje smo spomladi leta 1947 z odsekom opravili izlete in plezalne vaje na bližnje skale: na Uršljo goro, na Raduho in na oba skalna stebra, ki smo ju poznali v Lobnici na Pohorju. Določen je bil tudi že prostor, kjer naj bi stal tabor, saj sta bila vodstvo in organizacija tabora prepuščena meni, sam pa sem Martuljek dobro poznal.

Šotori za taborjenje AO so bili postavljeni na Jasenih nad Martuljkom, kuhinjo pa smo imeli v Lipovčevi koči in v njej članico matičnega odbora SPD **Gizelo Šumljak**, ki je skrbela za kuhanje in ki ji nismo bili nikdar dovolj hvaležni za to njeno delo.

Navedel bom imena vseh članov AO, ki so se udeležili tega prvega taborjenja po vojni, da bo še to ostalo ohranjeno: **Jože Anderlik, Stanko Anderlik, Viljem Brumec, Krno Brumen, Vlado Cizelj, Franjo Copf, Boris Čerček, Erika Dragar, Herbert Drogenik, Branko Drozg, Miro France, Branko Gulič, Franc Hlupič, Mladen Hrovat, Jože Kovačič, Martin Lah, Marjan Levstek, Mirko Lorgor, Franjo Nemec, Branko Nerad, Tone Obersnu, Branko Paškulin, Ilka Pihler, Stanko Polajnar, Bojan Rode, Andrej Rosina, Ivo Semenič, Ljubo Struna, Marjan Struna, Olga Trop, Dušan Vodeb, Franc Vračko, Zlatko Zei.**

Taborjenje je trajalo od 14. julija do 3. avgusta 1947, vodniki pa so bili bolj izkušeni starejši člani Herbert Drogenik, Zlatko Zei, Tine Lah, Jože Kovačič, Mirko Lorgor, Franc Hlupič, Vlado Cizelj in Dušan Vodeb.

Tabor je dobro uspel. Mladi pripravniki so dobili začetno osnovo, spoznali so gore, njih veličino in razsežnost, spoznali so Martuljske gore, bili po plezalnih smereh na Rigljici, na Špiku, Oltarju, Mojstrovki, Prisojniku, Razorju itd.

(Nadaljevanje prihodnjiki)

Prodajalci planinske in alpinistične opreme že vedo, kje se zbira njihova ciljna skupina: okoli Planinskega vestnika. Bralce PV zato vnovič vabimo, da krog oglaševalcev še povečajo: lepo provizijo ponujamo vsakomur, ki pridobi oglaševalca. Tako bo korist vestransko: uspešna ponudba prodajalca, dober zaslužek posrednika in popolna informiranost bralcev.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

TRENTA IN SOČA

JAKA ČOP, JANEZ BIZJAK

»Neverjetno in nerazumljivo je, da med številnimi razkošnimi slikovnimi monografijami, ki skušajo prikazati izjemno krajinsko raznolikost Slovenije, naravne in kulturne posebnosti njenih najpomembnejših in najbolj znanih predelov, doslej še ni bilo nobene, ki bi samostojno fotografsko predstavila eno najimenitnejših in najlepših alpskih dolin, Trento. Čudežna dolinska vihravost, ki jo je zarežala reka Soča v svojem gornjem delu in se zajeda najgloblje v osrčje Julijskih Alp, je navdihovala in navduševala veliko domačih in tujih popotnikov, slikarjev in fotografov, pesnikov in pisateljev, znanstvenikov in raziskovalcev,« piše v uvodu k fotomonografiji »Trenta in Soča — doline, gore in ljudje« mojstra slovenske gorniške fotografije **Jaka Čopa** avtor besedila v tej knjigi **dia. Janez Bizjak**, direktor Triglavskega narodnega parka. »Zanimivo je, da je samostojnih publikacij o Trenti malo,« nadaljuje. »**Dr. Julius Kugy** je napisal o Julijskih Alpah šest knjig. Vse se navezujejo na Trento in njene ljudi, toda z naslovom Trento ni izšla nobena. Škoda, ker niso v posebni knjigi izšli številni članki, ki jih je o Trenti napisal **dr. Henrik Tuma**; podobno kot so v zbornik *Moja Trenta* povezani spisi trentarskega župnika **Joža Abrama**.«

Zdaj je ČZD Kmečki glas v sodelovanju s Triglavskim narodnim parkom naposled izdala lepo fotomonografijo z naslovom »Trenta in Soča«, v kateri so na 170 straneh velikega formata zbrane najlepše in najzanimivejše fotografije Jake Čopa: »Jaka Čop je avtor prve monografije o Trenti,« piše Janez Bizjak. »Knjiga je izjemna, ne le zato, ker je prva te vrste, temveč tudi zaradi tega, ker je življenjsko delo enega naših najboljših gornških fotografskih mojstrov. V njej je zbrano fotografsko gradivo izjemne in nenadomestljive dokumentarne vrednosti. Črno-bele podobe iz Trente in Soče je Jaka Čop ujel v prvih povojnih letih in v začetku petdesetih let. Ko je navdušeno iskal motive gora, dolin in ljudi, ki jih med svetovnimi vojnami z gorenjske strani skoraj ni bilo mogoče obiskati, se najbrž ni zavedal, da zbira avtentično pričevanje o prostoru in času, ki bi se sicer razblinilo, porazgubilo. Njegove trentarske podobe so dokument o ljudeh in njihovi pokrajini, ki se je v štiridesetih letih opazno spremenila...«

Čopove fotografije so spomin na neponovljivo kulturno krajino, značilno samo za Trento in Sočo; spomini na ljudi, njihovo delo in tedanje življenje, polno pristne domačnosti. Dandanes so podobe, s katerimi je Jaka Čop pred skoraj petdesetimi leti otel tedanjo Trento pozabi, videti kot odmev davnine, odmaknjene vsakdanjosti, izginjajočega znanja in izkušenj, ki so se nabirale tisoč let in omogočile preživetje v alpskem svetu.«

Ponatiskujemo nekaj odstavkov Bizjakovega zanimivega spremnega besedila in nekaj Čopovih fotografij iz